

Pleidooi voor een actiever Nederlands beleid met betrekking tot de Westelijke Balkan

Een stabiele en democratische Westelijke Balkan, ingebed in Europese structuren, is van belang voor de burgers in die landen, in het belang van Nederland, de Europese Unie en, breder, het Europees continent. Door de Russische invasie van Oekraïne, de destabilisatiepolitiek en het nepnieuws van het Kremlin is dat belang alleen maar urgenter geworden.

Wij roepen de Nederlandse regering op tot een actiever beleid met betrekking tot de Westelijke Balkan. Al meer dan twintig jaar geleden (op een top in Thessaloniki, in 2003) werd de landen van de Westelijke Balkan een 'Europees perspectief' in het vooruitzicht gesteld. Kroatië trad toe tot de Europese Unie in 2013, maar de zes andere landen van de Westelijke Balkan (Albanië, Bosnië-Herzegovina, Kosovo, Montenegro, Noord-Macedonië en Servië) wachten nog. Burgers in die landen verliezen hun enthousiasme voor de EU.

De landen verschillen onderling in hun inzet voor rechtsstaat en democratie. Landen als Kosovo en Noord-Macedonië maken volgens onafhankelijke onderzoek werk van de noodzakelijke hervormingen. In Servië en Bosnië-Herzegovina is juist sprake van een achteruitgang in cruciale dossiers als de vrijheid van meningsuiting, kwaliteit en onafhankelijkheid van de rechtspraak, respect voor minderheden en anti-corruptie. Servië speelt een negatieve rol in de buurlanden Kosovo en Bosnië-Herzegovina. Verheerlijking van (veroordeelde) oorlogsmisdadigers en ontkenning van de genocide van Srebrenica zijn aan de orde van de dag. Het etnisch nationalisme is nog sterk in de hele regio. Waarheidsvinding over de oorlogen van de jaren negentig en het georkestreerd geweld uit recentere jaren wordt tegengewerkt. Specifiek voor Bosnië-Herzegovina geldt dat de EU er niet in slaagt hervormingen van de ondemocratische, op etniciteit gebaseerde, staatsstructuur, af te dwingen. Evenzeer is pijnlijk dat nog steeds vijf EU-lidstaten de onafhankelijkheid van Kosovo niet erkennen. De huidige EU-uitbreidingsstrategie houdt te weinig rekening met deze ontwikkelingen. De EU slaagt er niet in om de burgers van de Balkan die vragen om hervormingen actief te ondersteunen. De focus ligt te zeer uitsluitend op de politieke elite en de hoofdsteden. De civil society organisations (het maatschappelijk middenveld) voelen zich in de steek gelaten.

De Nederlandse regering hanteert als uitgangspunt het 'strict, fair and engaged'-principe. Als een kandidaat-lidstaat aan alle voorwaarden voldoet, is lidmaatschap aan de EU aan de orde. Wij steunen strict and fair, maar vinden tegelijkertijd dat de engagement beter kan, en moet. Nederland hangt te veel achterover en neemt een te afwachtende houding aan. Een dergelijke opstelling is niet in het belang van de Westelijke Balkan en ook niet in het belang van de EU en Nederland zelf. Wij bepleiten een actiever en creatiever Nederlands beleid met betrekking tot de Westelijke Balkan.

AANBEVELINGEN

1. Landen die betekenisvolle vooruitgang boeken, moeten nadrukkelijker daarvoor beloond worden. Landen die hervormingen blokkeren, moeten nadrukkelijker daarvoor de consequenties ervaren. Nederland moet daarvoor pleiten binnen de EU, maar kan ook zelf met eigen optreden het voortouw hierin nemen.
  - a. Belonen dient te gebeuren op een manier dat vooral de burgers concreet ervaren dat hervormingen lonen. Nederland en de EU moeten duidelijke taal spreken waar regeringen of politieke leiders hun beloften niet nakomen of handelen in strijd met de waarden van en afspraken met de EU. Paaieren, pappen en nathouden werkt niet bij nationalisten, dat is inmiddels meer dan duidelijk.

2. Nederland moet zich inzetten voor betekenisvolle tussenstappen op de weg naar volledig EU-lidmaatschap. Wij pleiten voor een strategie van 'staged accession' en een verdere verkenning van de European Political Community.
3. Nederland moet veel meer inzetten op de ondersteuning van het maatschappelijk middenveld, de groepen en organisaties die vragen om en werken aan hervormingen en regionale samenwerking. Actieve en duurzame steun is nodig – en niet alleen in de hoofdsteden, maar ook in kleinere steden en rurale gebieden – voor onafhankelijke media, mensenrechtenorganisaties, vredesgroepen, jongeren- en vrouwenorganisaties, multi-etnische initiatieven enzovoorts.

Overigens: meer en betere steun voor de Westelijke Balkan is een opdracht aan ons allen. Naast de Nederlandse regering roepen wij ook onze eigen organisaties, gemeenten, bedrijven, diaspora en sectorale organisaties (media, sport, cultuur, onderwijs, jongeren, vrouwen, vakbonden) op tot intensivering van steun aan en samenwerking met partners in de Westelijke Balkan.

Deze verklaring is mede tot stand gekomen dankzij een door ons georganiseerde discussiebijeenkomst op 31 januari 2024 in het PAX-kantoor te Utrecht. Wij nemen ons voor om vaker zulke bijeenkomsten te organiseren op verschillende locaties in Nederland, over uiteenlopende onderwerpen die belangrijk zijn voor de Westelijke Balkan, zoals: de verkiezingen voor een nieuw Europees Parlement (juni 2024), de bijdrage van economische samenwerking aan Europese integratie, EU-migratiebeleid en de Westelijke Balkan, de rol van diaspora.

Ondertekend door:

Comité voor Humanitair Ingrijpen (CHI)

Foundation Max van der Stoep (FMS)

Free Press Unlimited (FPU)

Nederlands Helsinki-Comité (NHC)

PAX

Stichting Nederlands-Albanese Vriendschapsverband (SNAV)